

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO ENERGIAMARKKINAVIRASTON TOIMINNASTA VUONNA 2009

Energiamarkkinaviraston tehtävänä on valvoa ja edistää sähkö- ja maakaasumarkkinoiden toimintaa sekä luoda edellytyksiä päästökauppajärjestelmälle.

1. Arvio tuloksellisuuden ja sen kehityksen sekä asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta

Yhteiskunnallinen vaikuttavuus

Energiamarkkinaviraston keskeisenä tehtävänä on vaikuttaa siihen, että sähkö- ja maakaasuverkkopalveluja tarjotaan tehokkaasti, luotettavasti ja kohtuulliseen hintaan. Vuonna 2004 käyttöön otettu sähkö- ja maakaasuverkkotoiminnan valvontamenettely on toiminut vakiintuneesti. Energiamarkkinavirasto on panostanut vuonna 2009 merkittävästi sähköverkkotoiminnan valvonnan kehittämiseen.

Sähkö- ja maakaasuverkkohinnoittelulle asetetut vaikuttavuustavoitteet eivät toteutuneet vuonna 2009. Asetetun reaalihintojen nollakasvutavoitteen sijasta verkkopalveluiden reaali hinnat nousivat sähköverkoissa 9,1 % ja maakaasuverkoissa 9,5 %. Maksujen nousu on johtunut investointikustannusten kasvusta, jota ovat aiheuttaneet verkkojen ikääntyminen, toimitusvarmuuden parantaminen sekä uudet, älykkääseen mittaukseen siirtymistä edellyttävät säännökset. Uuden valvontamallin seurauksena sähköverkonhaltijoiden voidaan arvioida hyödyntäneen myös vuonna 2008 vahvistettuja ensimmäisen valvontajakson aikana syntyneitä laskennallisia alijäämiä.

Viraston toisen vaikuttavuustavoitteen, sähkön siirron ja jakelun riittävän häiriöttömyyden ja keskeytyksettömyyden toteutumista ei ole ollut mahdollista arvioida vuoden 2009 osalta, koska tunnusluvut eivät ole olleet arviota kirjoitettaessa saatavilla. Vuonna 2008 asiakkaiden kokemana keskimääräinen keskeytysaika sekä keskeytyskorvauksia saaneiden asiakkaiden lukumäärä jakeluverkoissa ovat alittaneet asetetut tavoitearvot. Keskeytysten lukumäärä jakeluverkoissa sen sijaan on hieman ylittänyt tavoitetason. Luvut ovat hieman nousseet edellisestä vuodesta.

Sähkömarkkinoiden toimivuutta koskevat vaikuttavuustavoitteet ovat toteutuneet tukkuverkkomarkkinoiden toimivuuden osalta, jossa tavoite Suomen jäämisestä erilliseksi pörssin hinta-alueeksi on alittunut selvästi (4 % ajasta, kun tavoite oli enintään 10 %) sekä vähittäismyyjän vaihtoaktiivisuudessa, jossa myyjänvaihtoaktiivisuus vähittäisasiakkaiden keskuudessa ylsi ennätyselliseen 8,1 %:iin (tavoite 4,0 %). Vähittäisasiakkaiden vaihtoaktiivisuus on lähes kaksinkertaistunut edelliseen vuoteen verrattuna. Asiakkaiden tyytyväisyys vähittäismarkkinoiden toimivuuteen sen sijaan jäi asiakaskyselyn perusteella hieman alle tavoitetason, mutta nousi edellisvuoteen verrattuna.

Energiamarkkinavirasto on edistänyt uusiutuvan energian osuuden lisääntymistä osallistumalla aktiivisesti uusiutuvan energian tukijärjestelmän valmisteluun. Virasto on täyttänyt päästökauppaviranomaiselle asetun vaikuttavuustavoitteen.

Toiminnallinen tuloksellisuus

Energiamarkkinavirasto on täyttänyt asioiden käsittelyyn liittyvät tavoitteet kokonaisuutena arvioiden hyvin kaikilla kolmella toimintasektorillaan. Energiamarkkinavirasto on satsannut merkittävästi vaikuttamiseen EU-tason ja pohjoismaisen tason sääntelyviranomaisten yhteistyössä. Sääntelyviranomaisien formaali yhteistyö vaikuttaa merkittävästi energiasisämarkkinoiden sääntelyn kehitykseen ja on siten tärkeää energiaintensiiviselle Suomelle. Vastaavalla tavalla virasto on toiminut aktiivisesti EU:n päästökauppajärjestelmän sekä Kioton rekisterijärjestelmän kansainvälisessä yhteistyössä. Viraston panos EU:n sääntelyviranomaisten yhteistyön puitteissa tapahtuvaan EU:n tukkusähkömarkkinoiden tavoitemallin ja pohjoismaisten sähkövähittäismarkkinoiden kehittämiseen on ollut aktiivista ja erittäin tuloksellista.

Toiminnallisen tuloksellisuuden osalta viraston tavoitteena oli toiminnan tehokkuuden ja kustannusvastaavuuden parantaminen tehokkaalla tiedon hallinnalla ja tehokkailla toimintatavoilla. Virasto on jatkanut sisäisten prosessiansa ja niihin liittyvien tietojärjestelmiensä kehittämistä määrätietoisesti ja suunnitelmallisesti. Virasto on käyttänyt 75,8 % työajasta strategiaan painopistealueisiin. Tältä osin tulos on hieman heikentynyt edelliseen vuoteen verrattuna. Viraston resurssien käytön tuottavuus sen sijaan on parantunut selkeästi aikaisempaan verrattuna vaikka tavoite on edelleen jäänyt saavuttamatta. Tilastokeskuksen laskema kokonaistuottavuutta kuvaava indeksi on noussut edellisvuoden arvosta 79,2 arvoon 95,8. Toisaalta itsearvioinnin tuloksena saatu indeksi on ylittänyt tavoitteen. Sähkö- ja maakaasuverkkovalvonnan sekä päästökaupan valvonnan taloudellisuutta kuvaavat yksikkökustannustunnusluvut ovat jääneet alle tavoitetasojen. Viraston päästökauppasektori on tästä huolimatta kehittänyt onnistuneesti toimintansa tehokkuutta ja taloudellisuutta.

Finanssikriisin vaikutukset Energiamarkkinaviraston toimintaan ovat jääneet toistaiseksi vähäisiksi. Taloudellisen laman seurauksena sähkön kulutus on laskenut noin 7 % ja maakaasun kulutus noin 10 %. Myös päästökaupan piiriin kuuluvat hiilidioksidipäästöt ovat vähentyneet. Tämä kehitys selittää Energiamarkkinaviraston toiminnan yksikkökustannustavoitteiden ylittymisen.

Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Viraston henkilöstövoimavarojen käytön haasteena on perinteisesti ollut tehtävien ja resurssien yhteensovittaminen. Vuonna 2009 tilanne on ollut tältä osin kohtuullisesti tasapainossa. Tulevaisuus on kuitenkin muodostumassa haasteelliseksi, sillä Energiamarkkinavirastolle kaavailtujen EU:n energiapolitiikkaan perustuvien uusien lakisääteisten tehtävien antaminen sen tehtäväksi ei ole mahdollista ilman riittävien uusien henkilöstöresurssien turvaamista.

2. Käytettyjen tuloksellisuuden raportoinnin perusteiden asianmukaisuus ohjauksen ja tulosvastuun kannalta sekä kehittämistarpeet

Energiamarkkinaviraston toiminnan raportointi on ollut riittävää. Virasto on pyrkinyt systemaattisesti vastaamaan sille asetettuihin tulostavoitteisiin. Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen raportointi on kattanut tulossopimuksen kaikki osa-alueet. Tulostavoitteiden toteutuminen ja poikkeamat tavoitteista on raportoitu ministeriön näkökulmasta asianmukaisesti. Toimintakertomuksen tiivistämistä ja keskeisten tavoitteiden nostamista paremmin esille tarkastelussa tulisi kuitenkin harkita.

Virasto on vuonna 2009 kartoittanut toimintaansa liittyvät merkittävimmät riskit ja laatinut niiden varalta toimintasuunnitelmat.

Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomuksessa ei ole ilmennyt huomautuksia Energiamarkkinaviraston menettelytapoihin.

3. Toimenpiteet, joihin Energiamarkkinaviraston on ryhdyttävä ja joihin ministeriö ryhtyy tilinpäätöksen johdosta tuloksellisuuden parantamiseksi

Ministeriö toteaa Energiamarkkinaviraston saavuttaneen sille asetetut keskeiset vaikuttavuus- ja tuloksellisuustavoitteet kokonaisuutena arvioiden hyvin. Energiamarkkinavirasto on toiminut hallinnonalan strategisten tavoitteiden ja tulossopimuksessa sovittujen strategisten tavoitteiden mukaisesti.

Energiapolitiikan tavoitteiden näkökulmasta sähkönjakelun ja maakaasuverkkopalveluiden reaalisien hintatason voimakas nousu on huolestuttavaa. Verkkoinvestointien kasvu selittää osaltaan tilannetta, mutta tästä huolimatta valvontametodeja kehitettäessä tulisi tarkastella kehityksen taustalla olevia syitä sekä mahdollisia keinoja reagoida niihin.

Helsingissä, 28 päivänä toukokuuta 2010

Taisto Turunen
Osastopäällikkö, ylijohtaja

Arto Rajala
Neuvotteleva virkamies